

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 12.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.12.65>

УДК 339.9

О. В. Пащенко,

*к. е. н, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки і світових фінансів,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9439-5247>

Д. С. Зубаха,

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Дніпровський національний університет імені Олеся*

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-4915-3542>

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ШОКОЛАДОМ ТА ХАРЧОВИМИ ПРОДУКТАМИ ІЗ ВМІСТОМ КАКАО

O. Pashchenko,

PhD in Economics, Associate Professor,

*Associate Professor of the Department of International Economics and World
Finance, Oles Honchar Dnipro National University*

D. Zubakha,

Master's student, Oles Honchar Dnipro National University

CURRENT TRENDS AND PROSPECTS OF INTERNATIONAL TRADE IN CHOCOLATE AND OTHER FOOD PREPARATIONS CONTAINING COCOA

У статті представлено етапи формування глобального ланцюжка вартості у торгівлі шоколадом та харчовими продуктами із вмістом какао. Проведено аналіз глобального виробництва какао-бобів протягом 2020-2023 рр. Досліджено динаміку сукупних пропозиції та попиту на какао-боби какао-бобів у світі протягом 2020-2023 рр. Проаналізовано сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі шоколадом та харчовими продуктами із вмістом какао. Розглянуто фактори, що впливають на попит та пропозицію на світовому ринку шоколаду, зокрема, підвищення попиту на екологічно чисту продукцію, зміна споживчих переваг у напрямку продуктів з низьким вмістом цукру та збільшення популярності органічних та високоякісних видів шоколаду. Розкрито сегментацію світового ринку шоколаду та продуктів із вмістом какао у 2023 р. за регіонами світу, за видами шоколаду та каналами дистрибуції. Представлено найбільших імпортерів та експортерів шоколаду у світі. Розглянуто провідні компанії-гравців на ринку міжнародної торгівлі шоколадом. Надано прогнози розвитку світового ринку шоколаду.

The article describes the tariff HS codes for Group 18 “Cocoa and cocoa products”. The stages of formation of the global value chain in the trade of chocolate and cocoa-containing food products were presented. This includes the cultivation, harvesting and fermentation of cocoa beans, trade in raw materials, processing of cocoa beans, production of finished products, distribution and retail sales. An analysis of global cocoa bean production in 2020-2023 was carried out and it was found that this indicator grew during the analyzed period. The main producing countries are Côte d'Ivoire, Ghana, Nigeria, Ecuador, and Cameroon. The dynamics of aggregate supply (there was a fluctuation with an upward trend after the decline in 2022) and demand (there was a significant increase in world consumption) for cocoa beans in the world during 2020-2023 were investigated. The analysis of current trends in the development of international trade in chocolate and cocoa-containing food products shows an increase over the past five

years. The factors influencing supply and demand in the global chocolate market were considered, in particular, the growing demand for environmentally friendly products, changing consumer preferences towards low-sugar products, and the increasing popularity of organic and high-quality chocolate. The segmentation of the global market of chocolate and cocoa products in 2023 by regions of the world, by types of chocolate (dark, milk, white) and distribution channels (supermarkets, hypermarkets, convenience stores, online stores, specialty stores, boutiques and department stores) was revealed. The largest importers of chocolate were presented, including the USA, Great Britain, Germany, France, etc.; and exporters – Germany, Belgium, Poland, Italy, the Netherlands, etc. The leading companies-players in the international chocolate trade market according to the “2023 Global Top 100 candy companies” rating were considered, namely: Mars Inc., Mondelez International, Nestle S.A., Ferrero Group, Hershey Company. Companies occupy key positions thanks to their global presence, wide range of products and innovative solutions. The article provides forecasts for the development of the global chocolate market, which indicate further growth in all regions of the world.

Ключові слова: міжнародна торгівля, шоколад та харчові продукти із вмістом какао, ринок шоколаду.

Keywords: international trade, chocolate and other food preparations containing cocoa, chocolate market.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Глобальна індустрія шоколаду і харчових продуктів із вмістом какао стикається з низкою викликів, що вимагають особливої уваги як з боку науковців, так і практиків. Зокрема, зростають вимоги до якості та етичності продуктів харчування на світових ринках, а також потреба в адаптації до змін клімату, що негативно впливають на врожайність какао-бобів. Какао та продукти з його вмістом мають значний попит, і його виробництво є важливим для

економік багатьох країн, зокрема країн Західної Африки. Проте обмеженість ресурсів, цінові коливання та потреба у відповідності до екологічних стандартів ставлять перед галуззю нові завдання. Крім того, сучасні споживачі все більше схиляються до етичного споживання, вимагаючи від компаній дотримання принципів сталого розвитку та справедливої торгівлі. У цьому контексті дослідження проблем та перспектив міжнародної торгівлі шоколадом та харчовими продуктами з вмістом какао набуває особливої важливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку міжнародної торгівлі шоколадом та продуктами із вмістом какао присвятили свої праці вітчизняні вчені, такі як Атаманчук К. В., Задорожний І. М., Пономарьов П. Х., Сирохман І. В., Шандрівська О. Є. та ін. Автори концентрували увагу на впливі кліматичних змін на виробництво какао, етичним і соціальним аспектам виробництва та торгівлі шоколадом тощо. Недостатньо уваги приділено питанням сучасних трендів та перспектив розвитку міжнародної торгівлі шоколадом, у т.ч. екологічним, економічним та соціальним аспектам.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу сучасних тенденцій розвитку міжнародної торгівлі шоколадом та продуктами із вмістом какао встановити перспективи даного ринку на найближчі роки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із найбільш перспективних сегментів світового ринку кондитерських виробів є ринок шоколаду та шоколадної продукції. Основною сировиною для виготовлення цієї продукції є какао-боби – спеціально оброблене та висушене насіння какао-дерева. Кот-д'Івуар є світовим лідером і забезпечує більше 40% світових постачань какао-бобів. Гана, Еквадор, Камерун, Нігерія, Індонезія та Бразилія входять до провідних країн-постачальників. Сукупний обсяг світових постачань какао-бобів з цих країн становить близько 39% [4].

Тарифні коди за Гармонізованою системою (HS) використовуються для

митного оформлення, класифікації товарів та визначення тарифів на міжнародну торгівлю. Гармонізована система класифікує товари за певними кодами, які є загальними для всіх країн, які підписали конвенцію. Шоколадна продукція та вироби із какао відносяться до Розділу 18 «Какао та вироби з нього» [2]. Основні HS-коди для різних видів продукції зі вмістом какао наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Тарифні HS-коди для групи 18 «Какао та продукти з нього»

Тарифний HS-код	Опис товарної позиції
1801	Какао-боби, цілі або подрібнені, сирі чи обсмажені
1802	Какао-лушпиння, оболонки, шкірка та інші відходи какао.
1803	Какао-паста, знежирена або незнежирена.
1804	Какао-масло, жир або олія.
1805	Какао-порошок без додавання цукру чи інших підсолоджувачів.
1806	Шоколад та інші харчові продукти із вмістом какао. Охоплює всі форми готових до споживання шоколадних продуктів, включаючи плитки, батончики, цукерки, шоколадні креми, шоколадні напої тощо.

Джерело: складено авторами за даними [2]

Формування глобальних ланцюжків вартості у торгівлі шоколадом та харчовими продуктами із вмістом какао – це складний і багатоступеневий процес (рис. 1) – від вирощування сировини до кінцевого споживача, який охоплює численних учасників. Основна особливість цих ланцюжків полягає у взаємодії між країнами-експортерами сировини (переважно країни Африки та Латинської Америки) і країнами, які займаються переробкою та продажем готової продукції (переважно розвинені країни).

Протягом 2019-2023 рр. через короткострокові кліматичні зміни в країнах-лідерах з виробництва какао-бобів (Кот-д'Івуар, Камерун і Гана) знизилася врожайність какао-бобів, виникли затримки в збиранні врожаю, ускладнилися глобальні логістичні процеси зі зберігання та транспортування какао-бобів і продуктів з них, що створило передумови для зростання цін на шоколадну продукцію з високим вмістом какао [9].

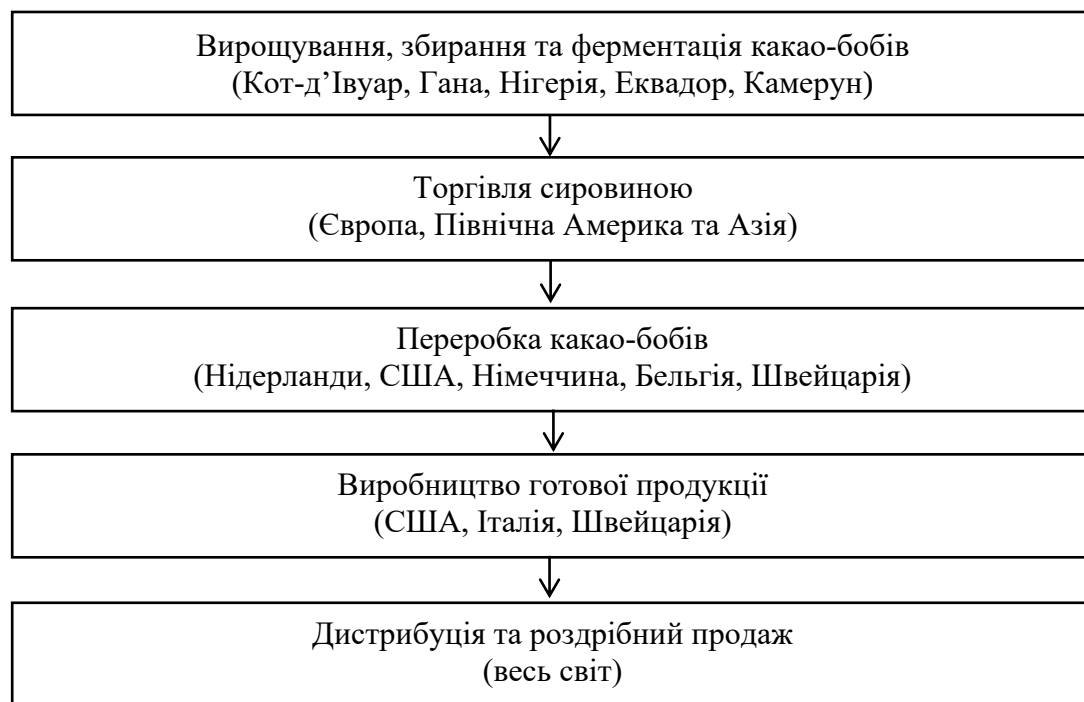

Рис. 1. Етапи формування глобального ланцюжка вартості у торгівлі шоколадом та харчовими продуктами із вмістом какао

Джерело: розроблено авторами.

Обсяги виробництва какао-бобів у світі складають близько 5 млн т на рік. Аналіз динаміки сукупної пропозиції какао-бобів у світі протягом 2020-2023 рр. показує коливання з тенденцією до зростання після спаду в 2022 р. У 2020 р. обсяги пропозиції какао-бобів на світовому ринку становили 4728 тис. т, у 2021 р. – 5240 тис. т, що відображає позитивну динаміку, спричинену сприятливими умовами для виробництва та зростанням попиту. Однак, у 2022 р. відбувся спад до 4826 тис. т через несприятливий для вирощування клімат, але у 2023 р. ситуація покращилася, і пропозиція зросла до 4953 тис. т [6].

Аналіз глобального виробництва какао-бобів протягом 2020-2023 рр. вказує на коливання даного показника у ключових країнах-виробниках з тенденцією до зростання (табл. 2). Кот-д'Івуар залишається провідним виробником, збільшивши обсяги виробництва какао-бобів протягом аналізованого періоду на 5,9% до 2230 тис. т у 2023 р. Виробництво какао-бобів у Гані протягом аналізованого періоду було нестабільним. Даний показник збільшився на 35,8% до 1047 тис. т у 2021 р., порівняно із

попереднім роком, проте у 2023 р. відбулось зменшення на 28,4% до 750 тис. т. Еквадор та Камерун показали стабільне зростання на 8,2% та 7,1% відповідно, тоді як Індонезія відновила рівень даного показника до 200 тис. т у 2023 р. після падіння на 15% до 170 тис. т у 2021 р. Загальна динаміка свідчить про відносну стабільність у постачанні какао-бобів з поступовим зростанням у більшості країн [6].

Таблиця 2. Обсяги виробництва какао-бобів у світі у провідних країнах протягом 2020-2023 рр., тис. т

Країни	2020	2021	2022	2023
Кот-д'Івуар	2105	2248	2121	2230
Гана	771	1047	689	750
Еквадор	342	365	365	370
Камерун	280	292	295	300
Нігерія	250	290	280	280
Індонезія	200	170	180	200
Бразилія	201	200	220	220
Папуа Нова Гвінея	41	42	42	42

Джерело: складено авторами за даними [6].

Аналіз динаміки сукупного попиту на какао-боби у світі протягом 2019-2023 рр. демонструє суттєве збільшення світового споживання, яке зросло протягом аналізованого періоду на 41,7% до 13,6 млрд дол. у 2023 р. (рис. 2). Особливо помітне зростання спостерігалось у 2020 р., коли попит піднявся до 12,4 млрд дол., що, ймовірно, було спричинено високою потребою в продуктах із вмістом какао, а також адаптацією споживчих звичок під час пандемії. У 2022 р. попит досяг найвищого значення – 14,7 млрд дол., що вказує на посилене використання какао-бобів у кондитерській та харчовій промисловості в глобальному масштабі, а також на зростання цін протягом цього періоду [10].

Аналіз динаміки розвитку міжнародної торгівлі шоколадом та харчовими продуктами з вмістом какао за останні п'ять років демонструє тенденцію до зростання. Обсяги імпорту шоколаду та продуктів із вмістом какао протягом 2019-2023 рр. збільшились на 26,2%, досягнувши 37,047 млрд

дол., що пов'язано зі зростанням попиту на ці продукти, економічним відновленням після пандемії тощо [2].

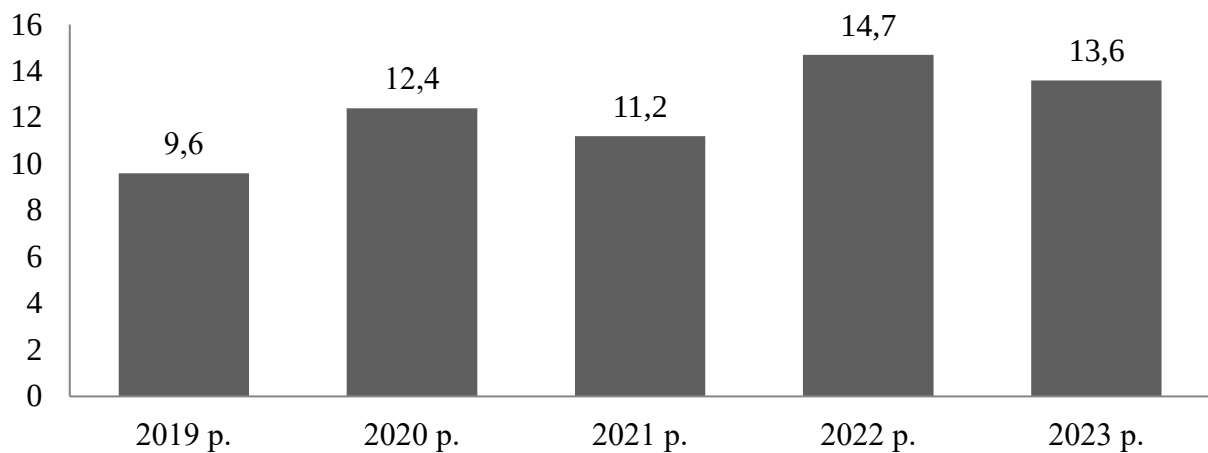

Рис. 2. Динаміка сукупного попиту на какао-боби у світі протягом 2019-2023 рр., млрд дол.

Джерело: побудовано авторами за даними [6].

Щодо географічного розподілу споживання шоколаду та продуктів із вмістом какао у 2023 р., то спостерігається різноманітність регіональних вподобань і тенденцій (рис. 3). Північна Америка (27%) характеризується високим рівнем споживання, з акцентом на молочний та темний шоколад, а також преміальні та органічні варіанти. Європа (37%) є найбільшим споживачем, де популярні традиційні молочний і темний шоколад, а також інноваційні смаки. Азіатсько-Тихоокеанський регіон (19%) швидко зростає, зокрема в Китаї, Японії та Індії, де популярність набувають екзотичні смаки, зокрема, матча та фруктові наповнювачі. Південна Америка (9%) споживає шоколад в менших обсягах, але показує зростання за рахунок розвитку місцевих брендів. Близький Схід і Африка (8%) демонструють підвищений попит на преміальні види шоколаду [10].

Варто зауважити, що у 2023 р. частка європейського ринку шоколаду становила 47,41% світового доходу. Зростання споживчого попиту на чорний шоколад у регіоні є основним драйвером зростання даного ринку. В 2023 р. Європа імпортувала майже 1 521 тис. т шоколадних виробів [2]. Крім того,

Європа також була найбільшим регіоном-виробником шоколаду з найбільшим споживанням на душу населення, яке оцінюється в 5,0 кг. Прогнозується, що ці фактори сприятимуть зростанню регіонального ринку в найближчі роки [4].

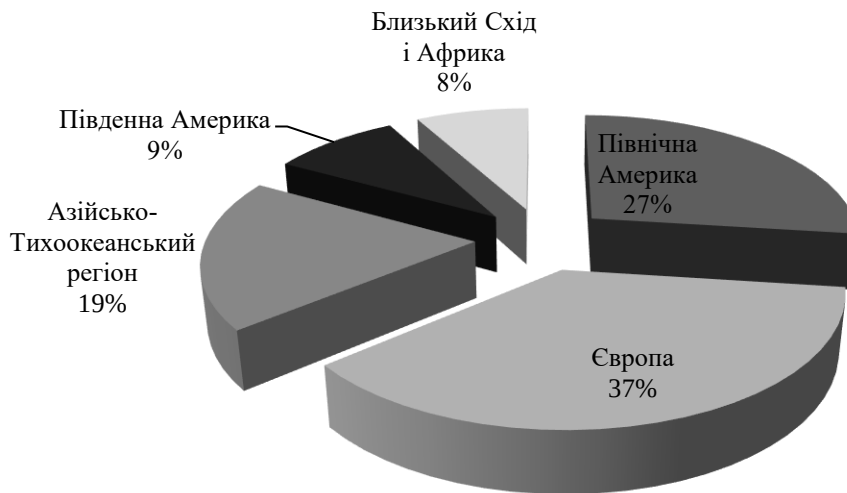

Рис. 3. Географічний розподіл споживання шоколаду та продуктів із вмістом какао у 2023 р., %

Джерело: побудовано авторами за даними [5].

Найбільшими імпортерами (табл. 3) залишаються США (зростання обсягів імпорту на 36,9%), Великобританія (49,2%), Німеччина (23,5%) та Франція (25,3%) (рис. 2), де спостерігається зростання попиту, а також Нідерланди (35,5%) та Бельгія (37,3%), відомі як європейські центри торгівлі та переробки шоколаду. Такі тенденції вказують на збільшення споживання шоколадної продукції, особливо в Європі та Північній Америці, та підтверджує світовий тренд на популяризацію продуктів, що містять какао [2].

**Таблиця 3. Глобальні обсяги імпорту шоколаду та харчових продуктів із
вмістом какао та розподіл за провідними країнами-імпортерами
протягом 2019-2023 рр., млн дол.**

Імпортери	2019	2020	2021	2022	2023
США	2956	2886	3225	3833	4046
Великобританія	2081	2242	2309	2671	3105
Німеччина	2432	2426	2587	2497	3003
Франція	2171	2209	2545	2414	2721
Нідерланди	1313	1339	1572	1583	1779
Бельгія	994	1043	1136	1067	1365
Канада	1015	1015	1154	1243	1297
Польща	832	943	1093	1072	1204
Іспанія	635	606	724	725	837
Італія	612	632	712	672	785
Весь Світ	29358	28677	32342	33706	37047

Джерело: складено авторами за даними [2].

Протягом 2019-2023 рр. обсяги експорту шоколаду та харчових продуктів із вмістом какао збільшились в більшості країн-експортерів, що відображає загальний тренд підвищення попиту, зокрема на європейські та північноамериканські бренди, та ціни на дані продукти. Обсяги світового експорт збільшились з 29,8 млрд дол. у 2019 р. до 37,1 млрд дол. у 2023 р. Серед країн-експортерів (табл. 4) найбільше зростання обсягів експорту протягом 2019-2023 рр. спостерігалось в таких країнах, як Німеччина (на 26,3%), Бельгія (26,4%), Польща (47,3%), Італія (26,2%) та Нідерланди (28,4%), США (8,3%), Франція (40,9%), Великобританія (7,0%) та Швейцарія (23,5%). Німеччина, Бельгія, Польща та Італія, посідають провідні позиції у світовому експорті завдяки репутації високоякісної продукції, США і Канада підтримують стабільний попит на північноамериканському ринку [2].

**Таблиця 4. Глобальні обсяги експорту шоколаду та харчових продуктів
із вмістом какао та розподіл за провідними країнами-експортерами
протягом 2019-2023 рр., млн дол.**

Експортери	2019	2020	2021	2022	2023
Німеччина	4955	4903	5406	5439	6262
Бельгія	3169	3141	3589	3324	4007
Польща	1834	2079	2344	2356	2701
Італія	2109	2097	2483	2439	2661
Нідерланди	1989	1837	2124	2246	2553
Канада	1595	1612	1770	1971	2061
США	1660	1394	1684	1735	1798
Франція	1226	1309	1564	1488	1728
Великобританія	983	1006	1024	1009	1052
Швейцарія	835	752	854	882	1031
Всього	29802	29248	33351	33810	37160

Джерело: складено авторами за даними [2].

Дослідження діяльності провідних гравців на ринку міжнародної торгівлі шоколадом та харчовими продуктами з вмістом какао формує структуру та тенденції галузі. Основні компанії зосереджені на виробництві шоколадних виробів, переробці какао та дистрибуції цих продуктів на світових ринках. Їх діяльність охоплює всі етапи виробничо-збутового ланцюга, починаючи від закупівлі какао-бобів і закінчуючи постачанням кінцевих товарів споживачам [1]. Розглянемо основних гравців цього ринку за рейтингом «2023 Global Top 100 candy companies» (табл. 5).

Провідні гравці на ринку міжнародної торгівлі шоколадом та харчовими продуктами з вмістом какао, такі як Mars, Inc., Mondelez International, Nestle S.A., Ferrero Group, Hershey Company, та інші, займають ключові позиції завдяки своїй глобальній присутності, широкому асортименту продукції та інноваційним рішенням. Вони активно впроваджують стратегії сталого розвитку, зокрема через програми сертифікації Fairtrade, Rainforest Alliance та власні ініціативи щодо відповідального постачання какао. Крім того, компанії адаптуються до нових споживчих трендів, розширюючи лінійки продуктів з меншим вмістом цукру та органічного шоколаду, що дозволяє їм підтримувати

конкурентоспроможність і задовольняти попит на ринках, що швидко розвиваються [8]. Також учасники галузі беруть участь у стратегічних партнерствах, злиттях, спільних підприємствах та географічній експансії, щоб отримати конкурентну перевагу на ринку [4].

Таблиця 5. Провідні компанії-гравці на ринку міжнародної торгівлі шоколадом та харчовими продуктами із вмістом какао у 2023р.

Місце у рейтингу	Назва компанії	Штаб-квартира	Чистий обсяг продажів, млн дол.	Кількість працівників, ос.	Кількість фабрик
1	Mars, Inc.	Чикаго, США	22000	34000	53
2	Mondelez International	Чикаго, США	14413	79000	133
3	Ferrero Group	Альба, Італія	13081	38767	32
4	Hershey Company	Херші, США	10317	19000	15
5	Nestlé SA	Веве, Швейцарія	8451	276000	354
6	Chocoladefabriken Lindt & Sprungli AG	Кільхберг, Швейцарія	5119	14000	12
7	Pladis	Лондон, Великобританія	3493	16000	25
8	Meiji Co. Ltd	Токіо, Японія	2397	10648	13
9	Orion Corp.	Сеул, Корея	2058	13000	18
10	August Storck KG	Берлін, Німеччина	2000	7000	3

Джерело: складено авторами за даними [3].

Міжнародний ринок шоколаду та продуктів з вмістом какао є одним з найбільших і найдинамічніших сегментів світової харчової промисловості. Він характеризується високою конкуренцією, постійним розвитком нових продуктів та різноманітністю споживчих уподобань. Можна виділити наступні основні сегменти даного ринку:

- темний шоколад (складає 34% від обсягів доходів світової індустрії шоколаду). Цей сегмент популярний серед споживачів, які віддають перевагу інтенсивному смаку і меншій кількості цукру. Темний шоколад часто вважається більш корисним через високий вміст какао та антиоксидантів. Він має великий попит серед людей, які дотримуються здорового способу життя;
- молочний шоколад (58%). Один з найпопулярніших сегментів.

Даний вид шоколаду містить молочний порошок, що надає йому ніжний смак і кремову текстуру. Цей продукт має широку аудиторію, зокрема дітей, і є основою багатьох кондитерських виробів;

- білий шоколад. Хоча не містить какао в традиційному розумінні, білий шоколад виготовляється з какао-масла, цукру та молока. Він популярний серед споживачів, які люблять солодші продукти і часто використовується в десертах [4].

Ця сегментація свідчить про значне домінування молочного шоколаду, тоді як темний шоколад займає стабільну частку з тенденцією до зростання, а білий шоколад залишається нішевим продуктом [4].

Аналіз каналів дистрибуції шоколаду та продуктів із вмістом какао на світовому ринку демонструє домінування супермаркетів і гіпермаркетів (38% від загальної кількості), що є основними каналами завдяки широкому асортименту, доступності та можливості особистого вибору товарів. Мінімагазини (34%) популярні через зручність і подовжений графік роботи. Інтернет-магазини (18%) стали каналом дистрибуції, використання якого зростає, особливо під час пандемії, завдяки зручності дистанційної покупки. Інші канали (10%), такі як спеціалізовані магазини, бутики та універмаги, також використовуються, забезпечуючи доступ до особливих видів шоколаду для нішевих споживачів [7].

Щодо прогнозів, то очікується, що обсяги світового ринку шоколаду зростатимуть на 4,1% протягом 2024-2030 рр. [10]. Таким тенденціям сприятиме ряд факторів, серед яких зростання попиту на високоякісні шоколадні вироби преміум-класу, зростання популярності чорного шоколаду завдяки його корисним властивостям для здоров'я, а також зростання споживчих переваг щодо органічних та екологічно чистих шоколадних продуктів. Крім того, інновації у смаках і сортах продукції, а також розширення шоколадної індустрії на ринках, що розвиваються, сприяють зростанню світового ринку шоколаду [9]. Використання шоколаду в різних харчових продуктах і напоях, таких як хлібобулочні вироби, кондитерські

вироби та напої, сприяє розширенню ринку. Крім того, на зростання ринку шоколаду впливає підвищення обізнаності про користь споживання чорного шоколаду для здоров'я та розвиток нових каналів дистрибуції [7].

Очікується, що обсяги ринку шоколаду на Близькому Сході та в Африці зростатимуть найвищими темпами – 7% протягом 2024-2030 рр., що пов'язано з підвищенням доступності продукції в роздрібних магазинах регіону [9]. Обсяги ринку шоколаду в Північній Америці зростатимуть на 1,9% протягом 2024-2030 рр. завдяки зростаючому споживчому попиту на преміальний і делікатесний шоколад тощо. В Канаді та Мексиці зростання зумовлене попитом на унікальні смакові поєднання, а також інноваціями, що сприяють популяризації місцевого шоколаду на міжнародних ринках [10]. Ринок Європи, яка контролює 47,41% світового доходу від шоколаду, продовжує зростати за рахунок високого попиту на чорний шоколад, значного обсягу імпорту і найбільшого споживання на душу населення [9].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Міжнародна торгівля шоколадом та харчовими продуктами з вмістом какао продовжує демонструвати значний потенціал, проте вона стикається з численними викликами, зокрема кліматичними змінами та нестабільністю в країнах-виробниках. Глобальні тенденції свідчать про зростання попиту на якісні, органічні та екологічно чисті продукти з високим вмістом какао, що створює додаткові можливості для інновацій і розвитку як для виробників, так і для торговельних компаній. Водночас зростаюча інфляція, логістичні труднощі та зміни в споживчих перевагах вимагають адаптації бізнес-моделей і перегляду стратегій постачання.

Перспективи подальших досліджень будуть пов'язані з вивченням способів підвищення стійкості постачань і розвитку екологічно відповідального виробництва.

Література

1. Global Chocolate Industry Report 2024. *GlobeNewswire*. 2024. URL: <https://www.globenewswire.com/en/news-release/2024/07/01/2906455/28124/en/Global-Chocolate-Industry-Report-2024-A-196-79-Billion-Market-by-2032-Featuring-Nestle-Mondelez-International-AMUL-Hershey-Meiji-Saputo-Chocoladefabriken-Lindt-and-Sprungli-Hotel-C.html>
2. Trade Map: Trade statistics for international business development. *International Trade Centre*. 2024. URL: <https://www.trademap.org>
3. 2023 Global Top 100 candy companies list. *Candy Industry*. 2023. URL: <https://www.snackandbakery.com/candy-industry/2022-Global-Top-100-candy-companies>
4. Cocoa Market Outlook. *Future Market Insights*. 2023. URL: <https://www.futuremarketinsights.com/reports/cocoa-market>
5. Cocoa futures. A reference for economic data Trading Economics. Historical data and forecasts, exchange rates, stock market indices, government bond yields, commodity prices. *Trading Economics*. 2024. URL: <https://tradingeconomics.com/commodity/cocoa>
6. Global cocoa bean production from 2020/21 to 2023/24. *Statista*. 2024. URL: <https://www.statista.com/statistics/263855/cocoa-bean-production-worldwide-by-region/>
7. Chocolate Market Share, Size, Trends, Industry Analysis Report, By Product (Artificial, Traditional); By Distribution Channel; By Application; By Region; Segment Forecast, 2023-2032. *Polaris Market Research*. 2023. URL: <https://www.polarismarketresearch.com/industry-analysis/global-chocolate-market>
8. Ferrero's 2022-2023 Cocoa Progress Report. *Ferrero*. 2024. URL: <https://www.ferrero.com/int/en/news-stories/news/ferrero-s-2022-2023-cocoa-progress-report-demonstrates-commitment-to-environmental-protection-sustainable-farmer-livelihoods-and-human-rights>
9. Cocoa industry. Statistics. Monthly Review of the Market. *International Cocoa Organization*. 2024. URL: <https://www.icco.org/statistics/#tab-id-1>

10. Chocolate Market Size, Share & Trends Analysis Report And Segment Forecasts 2024-2030. *Grand View Research*. 2024. URL: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/chocolate-market>

References

1. GlobeNewswire (2024), “Global Chocolate Industry Report 2024”, available at: <https://www.globenewswire.com/en/news-release/2024/07/01/2906455/28124/en/Global-Chocolate-Industry-Report-2024-A-196-79-Billion-Market-by-2032-Featuring-Nestle-Mondelez-International-AMUL-Hershey-Meiji-Saputo-Chocoladefabriken-Lindt-and-Sprungli-Hotel-C.html> (Accessed 15 Nov 2024).
2. International Trade Centre (2024), “Trade Map: Trade statistics for international business development”, available at: <https://www.trademap.org> (Accessed 15 Nov 2024).
3. Candy Industry (2023), “2023 Global Top 100 candy companies list”, available at: <https://www.snackandbakery.com/candy-industry/2022-Global-Top-100-candy-companies> (Accessed 15 Nov 2024).
4. Future Market Insights (2023), “Cocoa Market Outlook”, available at: <https://www.futuremarketinsights.com/reports/cocoa-market> (Accessed 15 Nov 2024).
5. Trading Economics (2024), “Cocoa futures. A reference for economic data Trading Economics. Historical data and forecasts, exchange rates, stock market indices, government bond yields, commodity prices”, available at: <https://tradingeconomics.com/commodity/cocoa> (Accessed 15 Nov 2024).
6. Statista (2024), “Global cocoa bean production from 2020/21 to 2023/24”, available at: <https://www.statista.com/statistics/263855/cocoa-bean-production-worldwide-by-region/> (Accessed 15 Nov 2024).
7. Polaris Market Research (2023), “Chocolate Market Share, Size, Trends, Industry Analysis Report, By Product (Artificial, Traditional); By Distribution Channel; By Application; By Region; Segment Forecast, 2023-2032”,

available at: <https://www.polarismarketresearch.com/industry-analysis/global-chocolate-market> (Accessed 15 Nov 2024).

8. Ferrero (2024), “Ferrero's 2022-2023 Cocoa Progress Report”, available at: <https://www.ferrero.com/int/en/news-stories/news/ferrero-s-2022-2023-cocoa-progress-report-demonstrates-commitment-to-environmental-protection-sustainable-farmer-livelihoods-and-human-rights> (Accessed 15 Nov 2024).

9. International Cocoa Organization (2024), “Cocoa industry. Statistics. Monthly Review of the Market”, available at: <https://www.icco.org/statistics/#tab-id-1> (Accessed 15 Nov 2024).

10. Grand View Research (2024), “Chocolate Market Size, Share & Trends Analysis Report And Segment Forecasts 2024-2030”, available at: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/chocolate-market> (Accessed 15 Nov 2024).

Стаття надійшла до редакції 27.11.2024 р.